

Культура і Побут

№ 36

Субота 24-го вересня 1927 р.

№ 36

Зміст: Петришин. Організація інституту заочного навчання є невідкладне завдання. Літературно-критичні нотатки. Т. Стеновий. Соціологія сміху. — П. Козицький. Музична культура за 10 років. — П. Хуторський. Верожка. Фейлетон. Остап Вишня. Ой! Ой! Ой! — Кость Довгань. Визначення бібліотек УСРР. Бібліографія. Нові видання. Трагедія Леман. Чорне авто. — П. Рудін. „Український театральний музей“. — Я. Л. П'ять років роботи. Хроніка. Шахи й шашки.

Організація інституту заочного навчання є невідкладне завдання

Справу поширення в міліонів робітничо-селянські маси знань та вмінь, що відповідала б не лише рівню сучасної техніки й науки, а й вимогам часу на сьогодні, ще не розв'язано.

Що до села. Сітка сільсько-господарських навчальних закладів (с.-г. школи й зимові школи) в найкращому разі (630 с.-г. шкіл і біля 1000 зимових шкіл за 5-ти річним планом) охоплюватиме біля 60.000 чоловіка, що складатиме 0,6% від навчального числа працюючих в сільському господарстві дорослих і молоді.

Заклади, що входять до складу політосвітніх установ, як показав досвід минулих років, за браком кваліфікованого керівництва не розгортають в достатній мірі свою працю і зараз у значній більшості випадків ще не уявляють з себе справжніх масових агрикультурних осередків села.

Агрономізовані трудові школи хоча в майбутньому і відіграватимуть роль значного чинника що до поширення сільсько-господарських знань серед селянської молоді, але практичне примінення цих знань буде можливе лише після додаткової праці з кадрами цієї молоді вже після школи в умовах самостійної участі їх у виробництві. Приблизно те ж можна сказати і про школи селянської молоді.

При найкращих умовах що до роботи порохованих систем, закладів все ж таки не буде забезпечено в достатній мірі кількісний бік масової агроосвітньої роботи. Трохи краще стоїть справа з освітою робітництва. Таке положення з одного боку, а з другого жадає до знання, *) що її в собі носить робітництво і селянство, весь час спонукатимуть наш уряд і партію до вивчення нових методів розповсюдження знання—до таких методів, які б у найбільшій мірі відповідали так економічним можливостям робітничо-селянського суспільства, як і його розвитку та побутовим особливостям, що обумовлюють його життя.

Одним з таких методів є заочне навчання. Заочне навчання має значні переваги перед іншими видами навчання, а саме: а) при заочному навчанні курсант не повинен залишати своє село і виробництво, б) курсант для своїх занять вибирає ті дні і часи, коли йому найбільш зручно, в) курсант проробляє ті дисципліни і питання, що мають для нього найбільший практичний інтерес, г)

курсант при заочному навчанні несе мінімальні витрати в порівнянні з всіма іншими видами навчання і нарешті, д) заочне навчання має ту основну перевагу, що ним можна охопити величезні робітничо-селянські маси, а це для нашої країни має не лише економічне, а і політичне значіння.

Поруч з зазначеними перевагами, заочне навчання має в порівнянні до шкільного навчання такі хибі: а) керівництво навчанням має можливість зноситися з курсантами лише листами, що ускладнює керівництво навчальним процесом і тим переноситься центр ваги на методику побудови завдань (лекцій) та тих інструкційних листів, що при їх допомозі переводиться керівництво роботою курсантів.

б) Керівництво групою курсантів, що не підготовлена до праці над завданнями, ускладнюється низкою суб'єктивних моментів, що можуть зовсім відбити бажання у курсантів переводити до кінця працю над курсом.

в) Підбір курсантів для курсів заочного навчання з однаковим рівнем знань, з однаковою звичкою до праці над уроками є більш ускладнений, ніж то є в регулярних школах.

Не зважаючи на зазначені хибі, необхідно констатувати, що при правильній побудові всього процесу заочного навчання і при добре налагодженому керуючому апараті, курси заочного навчання в деяких країнах Європи, а особливо у Сполучених Американських Північних Штатах стали справжньою масовою організацією, що передає знання сотням тисяч і мільонам громадян. Приклади, що їх наводиться, є досить переконуючі:

Інтернаціональна кореспондентська школа, що належить приватній американській компанії, за 5 років на всіх своїх курсах мала 484.771 курсантів. За 1921 рік до неї вступило 94.282 нових курсантів, що-де-но пересічно записується 260 нових осіб. Однієї плати за навчання ця школа збирає в рік 28.000.000 доларів. Штат цієї школи складається з 1825 чоловік. В Америці, крім цієї школи є ще 130 приватних організацій, крім державних організацій, що займаються справою заочного навчання. Зі всієї кількості курсантів біля 1/3 належить до індустріальних робітників.

Інститут заочних курсів «Сазантон» в штаті Пенсільванія має біля 200.000 слухачів. Курси заочного навчання розгортаються в Німеччині, Англії, Франції, значна кількість цих установ, особливо в останні роки, розгортається силами кооперативних і професійних організацій, що головним чином, ставлять своїм завданням охопити групи службовців, робітників і

взагалі мало забезпечені шари суспільства. Маємо де що з курсів заочного навчання і в СРСР.

Раніш ніж накреслити систему організації заочного навчання, необхідно зазначити ось що: на підставі практики що до організації заочного навчання, встановлено дві форми заочного навчання: 1) заочне навчання індивідуальне і 2) заочне навчання групо-колективне.

За методами, заочне навчання розбивається на 3 види:

а) **курси заочного навчання**—курсант від організації, що керує заочним навчанням періодично щотижня або що 2 тижні одержує в друкованому виді завдання (лекцію) яку за інструкціями, що до неї додаються, проробляє і разом виготовляє писану контрольну роботу, і надсилає її до курсів і лише після виправлення цієї роботи курсант одержує нову лекцію разом з своєю виправленою попередньою роботою. Протяг таких курсів встановлюється 25—30 лекцій, розрахованих на 6—8—10 м-ців.

б) **Засчна консультація**—підписнику пересилаються підручники і інша допоміжна література, що служить йому для засвоєння певних дисциплін за певним програмом. Організація, що керує заочним навчанням, пересилає інструкції, методичні листи і відповідає на запитання підписників.

в) **Керівництво хатнім читанням**—особа, що бажають проробити яке небудь питання, або вивчити яку-будь дисципліну, мають можливість що-разу одержати від організації, що керує заочним навчанням, програму, вказівки, методичну допомогу і одержати відповідь на всі ті питання, що не можуть бути з'ясовані читачем самостійно.

При плануванні заходів заочного навчання необхідно всі особливості, що їх має кожна з зазначених форм, урахувати, досліди і лише після того можна вирішити склад з розгортанням тих чи інших заочних курсів чи якого небудь іншого виду самоосвітньої праці.

В наших умовах організація заочного навчання може бути лише в системі загальноосвітніх установ Республіки. Численні порівнюючи, сітка політосвітніх установ, шкільних закладів, агрономічних організацій клубів і т. інш. орг. повинні нести певну службу що до організації і переведення заочного навчання. Сільсько-господарські гуртки, трудові школи, профшколи, клуби, сільбуду, агрономічна організація і інші заклади мають відігравати роль районних інструкторських бюро, єдиної організації, що на неї покладено керівництво всім заочним навчанням краю. Робітники цих установ повинні взяти на себе роль інструкторів цієї центральної організації. Лише при такій системі організації периферійного апарату можливе

*) В пресі не раз підкреслювалося, що в капіталістичних країнах немає ні серед робітництва, ні серед селянства такої тяги до школи, до освіти, як це кілька років спостерігається в СРСР.

розраховувати на широке розгортання роботи по заочному навчанню.

Вище вже зазначалося, що в справі заочного навчання центр ваги переноситься на методичну побудову тих завдань—лекцій, що їх направлятиме організація, керуюча заочним навчанням, своїм курсантам. І тому, головна увага при організації заочного навчання має бути звернена на утворення колектива високо-кваліфікованих наставників (авторів). Таке ядро може бути утворено лише поступово.

Принцип концентрації роботи по заочному навчанню під приводом однієї установи, що охоплює майже всі галузі знання і вміння себе цілком виправдав в американській і французькій практиці. Тому нам слід випробувати цей принцип, не допускаючи до розпорошення справи заочного навчання в руках кількох установ, а сконцентрувати всю цю роботу в одній установі—**Інституті заочного навчання**.

Інститут заочного навчання оперативно-методичний осередок всіх заочних курсів, що через них переводитиметься робота по заочному навчанню. Поступово кількість курсів при Інституті буде збільшуватися, охоплюючи всі галузі сільського господарства, промисловості і радянської та кооперативної роботи. Організація заочного навчання має будуватися на принципі самоутримання. Державні і громадські організації лише повинні фінансувати заходи Інституту заочного навчання, а в окремих випадках давати дотації на підселення тих видів роботи, що їх неможливо з самого початку закласти на власні засоби Інституту.

Для забезпечення можливості незалежним шаром суспільства стати курсантами Інституту, необхідно, щоб до місцевого бюджету були заверстані фонди, з яких видаватимуться різними місцевими організаціями стипендії.

В першу чергу Інститут заочного навчання повинен ставити своєю метою охват тих груп трудящих, що увязані в певну фахову роботу і вимагають піднесення своєї кваліфікації. Орієнтовно можна намітити такий перелік курсів: 1) курси для піднесення кваліфікації рахівників сільських кооперативних товариств, 2) курси для прикажників споживчих кооперативів, 3) курси для вивчення молочарства, 4) курси для вивчення фруктового виноробства, 5) курси для вивчення бджільництва та шовківництва, 6) курси для піднесення кваліфікації робітників сільбудів та хат-читальн, 7) курси для вивчення електротехніки та радіотехніки, 8) курси для вивчення столярської і меблевої справи, 9) курси для вивчення виноградарства, 10) курси для піднесення кваліфікації секретарів сельрад, 11) курси для клубних робітників, 12) курси для керівників сільсько-господарських гуртків, 13) курси для піднесення кваліфікації робітників трудшкіл.

Трактовка питань, що їх охоплюватимуть курси Інституту заочного навчання, базуватиметься на сучасних потребах виробництва. Директиви партії й уряду повинні бути вихідними при вивченні всіх практичних і виробничих питань. Соціально-економічні моменти, що обумовлюють сучасну добу, мусять червоною ниткою проходити крізь весь курс практичного й теоретичного знання, що його даватимуть курси.

Питання про організацію Інституту заочного навчання необхідно во всіх деталях проробити до початку нового бюджетного року.

ПЕТРИШИН.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ НОТАТКИ

Соціологія сміху

(З приводу «Червоного Перцю» №№ 1—17).

Сміх супроводить життя людини з початку до кінця.

«Взагалі сміх завжди визначає перемогу людини над тим фактом, що над ним вона сміється»—каже один із найгостріших естетичних критиків сучасності (А. Луначарський: Історія Західно-європейської літератури ч. 2). Може тому із всіх тварин сміється найбільш людина—переможець і «цар природи».

В даному разі нас цікавить не фізіологічний бік сміху, як «розряд напруженого стану людини, яка в чому небудь заплуталася». Так само ж не цікавить сміх з психологічного боку. Ці моменти—фізіологічний і психологічний є побічними і входять як щось само собою зрозуміле в соціальну характеристику того сміху, що звизується основним знаряддям «Червоного Перцю».

З боку соціального сміх визначає в основному або соціальну перевагу або соціальну недостатність того, хто сміється.

Так дитин, перемігши ворога і посилюючи на мукі бранця-чужинця, жорстоко сміється над ним і цим виявляє свою перевагу.

Соціальна недостатність виявляється в так званому, «хіхіканні», коли безсиле і безнадійне почуття ховається в глибині, а людина всупереч цьому почуттю виявляє зовнішню згоду з протилежним настроєм «начальства» чи когось сильнішого.

Холуйський підлібний смішок є повною протилежністю переможного реготу чи зубоскальства.

Це є теза і антитеза в їх грубій, брутальній формі.

Ці неповноцінні форми сміху—(антисоціального по суті характеру) найчастіше

зустрічаються в звичайному міщанському житті.

Художній смак «Червоного Перцю», треба це визнати, не допустив ні зубоскальства ні дешевого хіхікання; у всіх 17 номерах (обмежуємося розглядом тільки ілюстративної частини, залишивши літературну для другого разу)—не почуваш антихудожнього зриву ні в першому ні в другому напрямі. Отже не ці форми сміху являються зброєю нашого сатирично-гумористичного двохижневіка.

Співчутливий смішок, при зміні відношення сил, переходить у сміх призирилий, а цей останній з повною перемогою раніш пригнобленого почуття виривається вже не в формі загальмованої гримаси, а в формі переможного сміху, тільки вже без брутальності і антихудожності звичайного зубоскальства.

Цей соціальний сміх має форми сарказму, іронії і комічного сміху.

Перші дві форми влучно характеризує А. Луначарський в згаданому творі:

«Коли людина тримається на середині між жахом перед данним явищем і між визнанням своєї внутрішньої переваги над ним, то з'являється сміх, який перебивається сльозою, одурний, уйдливий сміх, сміх крізь сльози. Потім ще далі з'являється іронічний сміх, висміювання. Але іронія не є ще майже повна перемога, іронія—це стан, коли у вас дріжять роздратовані, хоч ви й певні перемоги. Ви висміюєте вашого ворога, він висуває які небудь докази, а ви відповідаєте, що ці докази смішні, але кажете це не сміючись, а дуже роздратованим тоном. У вас не витікає внутрішньої енергії, щоб сміятися, але вам хотілося б показати, що тут уже нема чого сердитися, тут треба сміятися».

П. Хуторський.

Ворожка

(Оповідання).

Сьогодні в Даниловому житті важлива подія. Увесь хлібець повимітав із закравів та продав кооперативові, щоб на коняку зібратися. Весна бо йде, а нічим робити.

Данило спочатку обніжками, вузькими як лезо ножа—що не крок то й посунувся в борозну—а потім широким диканським шляхом понад хуторами. Худе обличчя з суворим й тонким носом задумане й виразне. А спереду шлях у далину покрутився. Ліворуч хутори коплатими плямами, а он далі церква. Весняний вітерець ласково ворухить Данилові вуся й надією пестить його. Данило ступає ширше, вирюсає в загужавілу землю, а все хутчій, хутчій. От-от побіжить. Сорочка прилипла до тіла й шапку збив на бакир, а нічого. Тільки б хутчій на Петраші. А коли корівнявся в церквою, то прямо на неї—ліворуч повернув і тоді село побігло йому назустріч.

А в селі так весну відчув. Дядьки на сонці повлазили, біля кооперативу збилися. Глянув у в обличчя й себе там пізнав. Так надія й тривога в очах.

— Яка ж то весна буде, що вона дасть?

Завернув до кооперативу. У крамниці

враз запахло рибом, тасом, фарбами... Любить Данило пах крамниці. І закортіло щось купити.

— А що?

Протискався наперед і почав роздивлятися. Попросив шівкіло цукерок, а потім зиркнув у суточок на горілку. Така прозора й привітна. Може тому, що сонце на ній грало веселкою, а може й тому, що Данило любить горілку.

— Це ж могорич буде, як що коняку напилаю й сторгуюся—виправдував себе Данило. Попросив півпачки. Тоді в куточок і обережно в кишеню по гроші, щоб ніхто й не бачив. А дядьків повно. Таких, що купують мало, а більшість—курять, плюють, говорять. Заплатив, а на нього ніхто й не глянув. Тільки один призириливо чиркнув у його бік, мовляв ще й ховається.

Данило заплатив за цукерки та за горілку і вишов з кооперативу.

Під горою хатки. Збилися, мов вівці у спок. Густо їх так, що й возом не пройде. А над хатками вгору садки. І скільки око сягне. Данило захопано дивиться на ці хатки й садки. Наближається до лончиної оселі. Та

Саркастичний сміх легко переходить у гнів. Так сміялися ті мужні бранці,—як це частенько малюється в романах Фенімора Купера—які йдучи на муки, висміювали своїх ворогів.

Так сміявся Щедрик—сміхом, що хвилював і мучив, але не заспокоював.

Отже сарказм і іронія гостра зброя в боротьбі з ворогом—(для «Червоного Перцю» це значить—з ворогом соціальним, класовим). Тому ця форма сміху в нашу—переходову епоху (коли борються дві системи господарства, два світогляди), повинна була б бути дивуючою в сатирично-гумористичному органі. Але, на жаль, це не так. (Підкреслюємо, що мова йде лише про ілюстративну частину) сарказму в «Червоному Перці» не багато (чи не тому, може, що вороги нам не так вже й страшні?).

«Уляглося», «Курси українізації», «В Польщі», «Варшавське сміття», «Авторитетне слово експерта», «Культуртрегери»—ось винятки, що підтверджують правило.

Іронії вже більше. Майже весь Шевченківський № (5), як і треба було чекати, являється найкращою ілюстрацією іронічного сміху, що переходить навіть у сарказм («Єсть», «Герої революції», «Треба допомогти», «осьдечки ж вони», «швидче ціни вниз», «топимось»). Цей № правильно відбиває бойовий дух Шевченківської поезії.

Вдалими прикладами іронії є: «дотаційні перельоти» (№ 3) «тяжка хвороба», «вільні рухи» (№ 9), «нема перспектив» (№ 10), «дешевка» (№ 11), «заздрість» (№ 12) і нарешті весь № 13 присвячений панській Польщі (10—12 малюнків).

Впадає на око, що об'єктом іронії являється головним чином зовнішній ворог і менше звертається уваги на ворога внутрішнього (із перелічених 30 прикладів сарказму та іронії на зовнішнього ворога припадає 22). Проте внутрішній ворог більше висміюється в другій формі, що є переходною до комічного сміху (чи не тому може, що він не та-

кий страшний, як зовнішній). Прекрасними прикладами переходу від іронії до комічного сміху є «boa buchhalter» (№ 4) «два засідання» (№ 6), «Хто коли їде спочивати» (№ 10) «одне знизилось—друге збільшилось» (№ 11), «радіо-жарти» (№ 7) і особливо сміхотворна карикатура «досвідчений» (№ 14) і нарешті «Спец». Дрібні контрасти життя, смішні, коли ми їх бачимо наскрізь. Але ще Гегель сказав, що смішне не є ще комічне. Для комізму замало, щоб ми осміювали сторонні для нас речі. Основна риса комічного це веселість, яка пам'ятає свої власні недостатки і суперечності і сміється сама над собою.

«Комізм—каже Гегель—вимагає взагалі безконечного благодушія і певності в собі, яка піднімає нас над власними нашими суперечностями, так що ми не сумуємо і не робимося нещасними».

Типовим прикладом комічного сміху є веселий, глузливий сміх, що викликається у глядачів «Ревізора». Сміючись над героями п'єси, глядач сміявся над собою (знаменита фраза «городничого»: над ким сміється—над собою сміється). Комічний сміх є улюбленою зброєю «Червоного перцю», який не вважаючи на свою назву (перець пече) і програм являється більше гумористичним ніж сатиричним органом. Це його недостаток, але з другого боку це не так вже й погано, бо комічний сміх примушує ставитися критично до себе.

Прикладів комічного сміху в усіх №№ «Червоного Перцю» багатенько. Починаючи вже з «Нашого різдвя» (№ 1) і через всі №№ йде ціла злива комічного. Щоб розібратися і систематизувати весь цей матеріал—треба спочатку розглянути різні форми комічного.

Найелементарнішою формою комічного—є усмішка—невинний жарт, дотеп, без серйозної внутрішньої суперечності в собі: нема потреби підніматися над суперечностями, бо

самих суперечностей нема. Луначарський (див. цитовану працю) так характеризує невинний гумор: «Тут саме негативне виражається в такому нешкідливому вигляді, що не викликає у вас рішуче ніякого протесту. Проте справжній гумор з'являється там, де певна тінь негативного ставлення все таки залишається. Вже не гумор, а усмішка, іноді щаслива усмішка буде там, де не буде цього сумного боку, цієї маленької темної тіні (підкреслення мое Т. С.). Такого легкого, несерйозного комізму, дешевого сміху на повний шлунок—в «Червоному Перці» порівнюючи, небагато. «Газета помогла» (№ 2), «Національний рух» в українців № 3), «Клична форма речівників», «Жарти наголосу», «Гранд парад» (№ 4), «Навігація в Харкові» (№ 6), «Ділячі» (№ 7), «Газетні шкідники» (№ 8), «Роджений ползати» (№ 9), «Харківський яхтклуб», «Допекло» (№ 10), «Дача як дача», «Важка робота» (№ 12), «Затемнення сонця», «Серед публіки» (№ 14), «Умирать так з музикою» (№ 15), «Трансформація» (№ 17), «Помилувся» (№ 17) і особливо дотепне «Чим славний є наш Харків» (№ 17). Зокрема: «Турчанка за роботою»—ось усі приклади безпосередньо комічного сміху в дусі «Вишневих усмішок кримських». Як може перевірити читач, всі ці приклади торкаються окремих моментів приватного життя і майже ніколи не підіймаються до рівня загальної соціальної проблеми.

Гегель розрізняє «суб'єктивний» і «об'єктивний» гумор. Перший фарбує всі явища в свої власні почуття в залежності від настрою і імпровізує всякі несподівані вибірки. Він свого рідного батька—дійсне життя не пошкодує, щоб тільки посміятися. Таким гумором є, наприклад, «гумор шибеника»—гумор людини, що її ведуть на шибеницю.

Другий—«об'єктивний гумор» парить над предметом як доля над богами» (Гегель). Цей гумор ставить людину над суперечностями

уже й хата виглядає. Біленька, чепуренька. До хати туляться повіточка, погрібник, клуня. Все повеньке, чепуреньке. Так і дивиться кожним кілочком уперта праця. Навстріч високий, дебелий із широкою усмішкою з під рижених усів Оксентій—зяць його.

— І де це ви взялися?

— Прямо до тебе, сину.

Пішли в хату. Та ж чистота й акуратність, що й зоврема. Все на своєму місці, все наче тільки й пильнує порядку. А Пріська то вже й не знає де посадити батька. Усміхаються Данилові стіни білі, теплом і ласкою гріють Пріскавичі очі, радо ворухнуться Оксентієві риженький вус. І здається Данилові, що його поклали на біле простирадло й гоїдають.

— Хить, хить...

— Знаєте, чого я до вас прийшов?

— Почуємо, тату.

— Ви казали, що Іван Петраш, либонь, коняку продає?

— Продає.

Пріська дивиться на батька й думає, що йому й справді пора купити коняку. Аджеж у нього робити нічим й доводиться все відробляти. Жалко батька. Він уже старенький, хоч і бадьоритися. Другу жінку молоду взяв. Сиве волосся павутиною оповиває йому голову, а спина горбом. Та й руки, хоч і жиливі, а сухі.

— Купуйте, тату, бо погано вам без коняки—радіть.

— Та думка ж... Тільки чи вистачить грошей.

— Це вже зажурило.

— Івал частину грошей підожде.

Ураз повеселишав Данило, бадьоріше глянув по хаті. А тут ще й Оксентій дужою поstattно виіс упевненість і радість.

— Ти б їсти давала, бо тато ж із дороги.

— Я зараз.

А Данило й пляшку на стіл. Оксентій не втерпів. Узяв і почав її крути в руках.

— Це діло.

Данило додав:

— Закусимо та й на коняку підемо тивитися.

Данило, як вип'є чарку, то й другу закортить. Тоді йому весело, багато говорить, а то ще й пісню заведе. Тільки таку сумну, сумну—про удівця. Виводить її поволі, з почуттям, а голос у нього чистий і сильний. І коли співає, то забуває про все на світі, захоплюється мелодією пісні і ще п'є. Тоді йому й життя здається, таким як пісня. То радісно й бадьоро воно дзвенить і переливається всякими фарбами, то сумом оповивається. Сьогодні Данилові весело. Він має купити коняку. А як так, то чому ж і не вишити з любим зятем та донькою. Вони такі раді йому й все перед ним викладають

Цілу зиму Пріська берегла для нього найкращі квашені яблука. А тепер поставила й зі щасливою усмішкою каже:

— Це ж для вас, тату, берегла.

Приємно Данилові чути такі слова з уст доньки. Падають вони йому в серце теплим промінням, гріють його й улівають силу й надію. Усміхається Данило й каже:

— Мені тільки б коняку купити, а тоді б я все лихо забув.

— Купимо, купимо—підбадьорусь Оксентій і ставить на стіл пляшку самогону.

Данило радісно й зливовано тивиться на пляшку й питає:

— А це ж, сину, не багато буде? У нас ото ще ж і діло є.

— Проснитесь, тоді й діло зробимо.

П'ють. Поволеньки голови важніють, язички заплутуються, в очах усе гоїдається. А коли Данило схилив голову на стіл, Пріська вивела його з за столу, роздягла й поклала на ліжкові спати.

Данило спав довгеньке. Пріська жаліє будити. А як прокинувся то враз до доньки:

— Еге, аж голова болять. А де ж Оксентій, треба йти.

Пріська гукнула. Данило одягся й обива пішли до Івана Петраша. Той був дома. Поговорили про се, про те, тоді до Івана:

— Ти либонь, Іване, коняку продаєш?

— Та є думка.

життя. Так, вищий синтез вертається до своєї тези—до сміху-перемоги, але вже не в брутальному вигляді сміху зубоскальства, а у вищій формі, що виявляє духовну перевагу того, хто сміється. Тут не просто комічний сміх над самими собою, і не суб'єктивне заперечення життєвої суперечності (суб'єктивний гумор), а сміх об'єктивного переможця. Це найповноцінніша з художнього боку форма сміху. Соціально її значіння полягає в тому, щоб піднятися над життєвою боротьбою і подивитися на неї з гори у низ, виключивши себе із цієї суперечності.

Яка ж форма гумору—суб'єктивна чи об'єктивна—частіше зустрічається в ілюстративній частині «Червоного перцю»?

До суб'єктивного гумору належать такі ілюстрації: «Жетва контрольного годинника» (№ 1), «Харківська Костоломка», «Дві знаменні події на світі», «Поліграфія на Україні» (№ 2), «Любов», «Обитатель і радіо», «Трагедія в лісах», «Нагрузка» (№ 4), «Горить», «Шевченко і наші літ-організації» № 5 і багато інших, числом до 30.

Із прикладів об'єктивного гумору найдоступнішими є «Світова культура»: (№ 17)—(глядач, сміючись над «представниками мистецтва України», виключає себе із конфлікту)—далі, прекрасна карикатура на лінгвістів «Морока» (№ 12 ст. 2)—там же — «Нова пелістка!», іронічно-гумористичне «Йому плюй в очі» (№ 15 ст. 8)—там же «Незадоволений», «Причина» (№ 14), там же «Оборонець» і згадані вище 7 прикладів переходу від іронії до комічного сміху.

Отже проти 30 прикладів суб'єктивного гумору (з елементом шутливості) ми маємо лише 19—20 прикладів соковитого повноцінного соціального художнього і правдивого об'єктивного гумору—пропорція, яка з розвитком художнього смаку має змінитися на користь останнього.

Т. СТЕПОВИЙ.

Зайвих балачок не розводили. Пішли на коняку дивитися. Конюшня маленька, а біля ясел сіренька конячка. Устромила голову в ясла, мішанку хрумтить. Данилові приємно дивитися на конячку. Пахне від неї кізком, а Данило так любить вичищати цей кізчик. Пригадав. Візьме було вила тройчак, а краще четверик, та й складає кізчики на купку. Дивиться, а воно вже й чистенько. Тоді було розчеше конячку та й з боку подивиться—сам себе похвалить.

— По хазяйському.

І тепер би він з такою любов'ю ходив та доглядав би за конячкою. Аж не встало. Поламає раз за ребра та й знову... Оглядає з боків і ззаду, заглядає в зуби.

— Молода ще?

— П'ять на шостий.

— Скільки ж хочеш?

— Сто двадцять.

Данило ще раз оглядає конячку. Вола безжурно хрумтить мішанку й наче каже, що їй все їдно в кого бути: чи в Івана Петраша, чи з Данила Біді. Сторгувалися й пішли у хату. Данило зосереджений, здуханий і трохи хвилюється.

— Хоч би бог допоміг—думає.

А Оксентій мов угадає Данилову думку й каже:

— Все буде гаразд.

Урочиста хвилинка. Тиша. Зараз Данило віддає свою працю потом напоєну й горічливу

Відзначення пастушних жовтневих свят в царині музичній має йти двома шляхами: найширше використання музичного мистецтва для прикрашення свята (олімпіади, концерти, то-що), з другого боку підведення підсумків того, що в галузі музичній за 10 років ми набули. В той час, коли за кордоном кожна музична організація ретельно фіксує на сторінках друку, кожен свій крок ми на це мало звертали досі уваги. І справді, де можемо знайти підсумки роботи таких організацій, як музично-драматичні інститути, оперні заклади, капели, клубні музичні організації. Спробуйте здобути статистичного матеріалу, що висвітлював би роботу музичну в якій небудь діяльній її, — то буде марна річ, може де в таких канцеляріях і переховується, але ширшого ознайомлення і використання нічого не знайти. А тим часом скільки досвіду, скільки творчості, скільки навчальних фактів заховує в собі шляхи розвитку музичної справи в якій небудь окрузі, та навіть—окремої якої-небудь капели.

Тому завдання обліку всього, що зроблено за 10-ть років в справі музичній—мусить стати перед нами, як основна форма відзначення 10-ої річниці Жовтня у діяльній музичній. Це робота великих розмірів, з нею поодинці особи не вправляться, потрібна напружена робота гуртом всіх, хто в галузі музики працює. Одже найкращим способом організації цієї роботи може бути музична виставка «10-ть років музкультури на Україні».

Ідея такої виставки не нова. Є вже досвід і дуже втішний, що його переведено було на терені Радянської України. Ми маємо на увазі «Виставку 7 років музичної культури на Україні», що її організувало музтовариство Леонтовича за допомогою держав-

них і профсоюзних громадських органів в 1924 році у Львові. Тут був цінний експонатний відділ, але ще цінніший був відділ показу живих досягнень. На виставочній естраді пройшла низка клубних хорів, гуртів, показали свою роботу на живій демонстрації і консерваторія і музичний інститут, докладами було зроблено підсумки по різних ділянках музичного життя і науки. І в наслідок цього, як на шпальтах преси, так і перед очима київського громадянства було підведено всебічні підсумки досягнень колективної музичної роботи за 7 років, але переважно в Київському масштабі. На жаль, не було організовано ні одного конкурсу на кращу роботу, на кращий хор, оркестр, що зафіксувало б більш наочно досягнення. Нижче подаємо проект організації всеукраїнської виставки: «10-ть років музкультури на Україні», що його розглядається в вищих органах. НКО, а зараз нагадуємо основні організаційні етапи цієї роботи. Всеукраїнська виставка могла б відбутися не раніше, як через рік, щоб встигнути перевести підготовчу—організаційну роботу. А підготовча робота полягатиме в переведенні «Окружних виставок 10-ть років музичної культури на Україні». Їх можна було розпочати в листопаді цього року, з тим, щоб виставка тяглася 1—2 місяці, а то і більше, в залежності від місцевих обставин, від того, скільки живих музорганізацій показуватимуть свою живу роботу.

Організація виставок могла б провадитись за таким планом.

1. Виставка (округова та Всеукраїнська) розбивається на 2 частини: а) експонатна, б) 2) концерти, лекції й демонстрації.

Експонатна частина складається з відділів:

а) Музичної освіти.

після перемоги. Заплакана, сніпа, скупла. Дивиться на неї Данило й жалко її стає. І не хоче Данило примириться з думкою, що гроші провали.

— Як їх мушу найти.

І йому спадає на думку піти до ворожки.

— Аджеж ворожка не бреше, вгадає.

Питає поради в Оксанти. Та байдиже. безнадійно відповідає:

— Як хочеш.

Над проваллям, що круто звисало над далекими полями, почепилася самотньо хатка. Присадкувата, підсліпувата. Мов кегель сте-реже. Дах важкий, а біля драного димаря стебла бур'яну. Хата похилилася на бік і справляє враження пустки. Туди й прямує Данило, думаючи:

— Що ж то скаже ворожка?

Увійшов у хату. Запахло чимсь кислим, а стіни кострубаті. Над покутом стіл, а над ним зігнулася баба. Тихо. Вона перебирає коріння «кушину» (бур'ян, що росте на луках) й волосся їй сиве й розсипане звисає на стіл мов брудні патьки. Зморщинами ви-мальовується її обличчя й таке загадкове. Привітався. Баба повернула голову, проинічала Данила гострими очима й звеліла:

— Сідай.

Данило покірно сів. Хутчий б'ється серце. Якесь дивна повожність опалює ним. А баба хоч би що. Менші корінці кладе до

старечими виношену. Він шипіють у кишені. Ах, ці злидні прокляті. У нього навіть немає доброї кишені. Все на дірках. Оксентій та Іван напружено чекають. А Данило вивертає кишені, а руки йому тремтять. І раптом придушено, з глибоким респачем:

— Оце тобі й купив конячку... Загубив гроші.

Данило кілька хвилин безглуздо водить очима, мов шукаючи порятунку, потім хвитає себе за голову й кам'яніє. Біжать хвилини хвилю й тремтять так туго й напружено. А Данило й не поворухнеться. Йому, разом обірвалися всі надії й тільки гострий респач пече груди, висушує кров.

— О-о-о... стоїть й раптом старечими очима сльози гарячі як розпечене олово. Біжать по худих щоках, мочать їх, заплутуються в бороді.

Була весна. Заплітована, як підлога на вокзалі, сіра й важка така, як осінні хмари. Іде вона поволі, нудькує похмурими днями і не впливає в Данилові жили гарячої крові. Йому байдиже, що весна. Не радість, а лихо несе вона. Його мучить одна думка. Де б він міг загубити гроші. Прієська клянеється всіма святими, що вона тих грошей і не бачила. Де ж він їх тоді загубив? Неже в кооперативі? Так мов же добре ховає.

Сидить Данило біля столу й дивиться в одну крапку. А Оксанти—його дружина—мов

б) Історико-етнографічний відділ: До нього входять експонати музейного етнографічного значіння: народні інструменти, музично-етнографічні видання, списки народних виконавців: музейні видання, рукописи, малюнки то-що.

в) Відділ музично-політосвітської роботи.

г) Відділ професійної роботи по музичній галузі. Склад (національність, пол, вік, соціальна приналежність. Окрім того Руби-су і його місцевих відділів). Робота Руби-су за 10-ть років. Музична робота по Окр-спілках інших союзів.

д) Відділ преси й видавництва:—Музичні видання, листи, комплекти музичних рецен-зій часописів, плакати, афіши, листівки; портрети музичних критиків музкорів.

е) Відділ радіо-музики:—експонати широ-комовних радіостанцій (устаткування моде-лей, схеми). Статистичні відомості про кіль-кість радіоустановок, радіослухачів. Програ-ми, сводки музичних демонстрацій то-що.

ж) Відділ музичної індустрії—вироби му-зичних інструментів: експонати різних ви-робничих підприємств, процес виробництва. Вироби кустарів-майстрів.

Кожен експонат мусить мати карточ-ку з такими відомостями: назва експонату, джерело його (де, в якій місцевості його вживано, назва села, округи), дата (рік ви-робу, рік видання, епоха).

б. Концертна частина складається з концертів, доповідів, конкурсів, демонстра-цій. На окремних виставках обов'язкова де-монстрація роботи всіх клубних шкільних хорів, оркестрів і музичних гуртків.

На Всеукраїнській виставці виступають кращі ансамблі держави, а також кращі му-зично-виконавчі колективи, що надіслані з округ.

Як на окремий так і на Всеукраїнській виставці переводиться низка конкурсів на кваліфікацію кращого виконавчого колек-тиву.

П. КОЗИЦЬКИЙ.

менших, більші до більших. Данило думає, що так воно й годиться і терпляче чекає, аж поки баба сама заговорить. А баба й справді: розклала «купину» на купочки, а тоді до Данила:

— Що скажеш, чоловіче?

— Прийшов, щоб ви мені поворожили ба-бусю.

— Це можна.

І відвернулася. Щось промирила собі під носа, а потім дістала з фартуха карти. Дов-го їх розкладала, хмурила брови. Данило сте-жив за картами, за бабиними руками й зда-валося йому, що в кожній тій русі якась таємнича сила. А баба, розклавши карти, до-Данила:

— Тепер розкажи, чоловіче, що в тебе трапилось.

Данило розповів.

— Так от що, чоловіче милий,—роблено співчуваюче, схитнувши головою почала ба-ба—тобі вже був «спуг»... Пройшов він. А ще очкадай «спугу» від червоного короля... Тобі буде неприємність... А випадас на кар-тах на чорняву даму... Ще й король русьвий тут замішаний... І вони твої приятелі, а на серці але... І дорога тобі лежить. Випадас, що гроші взяла чорнява дама й віддала ру-кському королеві...

Баба ще щось говорила, але Данило вже не слухав. В його уяві поволі впливали Ок-сентій та Пріська. Дійсно Оксентій русьвий, а Пріська чорнява. Данило спершу й не хо-

Кажуть, що ніби людині те сниться, про що вона напередодні думала, чи про що вона говорила, чи взагалі чимось вона таким турбувалася,—ото воно потім їй і на-сниться...

Щось, по мойому, не так.

Я, наприклад, не думав про обруч ні того дня, ні напередодні. Не без того, певна річ, що я ніколи в своїм житті не думав про обручі, але цими днями,—заприсягаюсь,—не думав...

І пате вам—увісні обруч...

Та який обруч! Та як! Та при яких обста-винах!

Не в себе ніби я, не на Україні, а ніби деє на Заході... У Франкфурті на Майні чи що. Велика зала, сила народу... Якесь ніби естрада... На естраді виступають якісь незнайомі люди. Щось грають, співають, тап-цюють...

І от серед такої, сказати би, урочистої обстановки—паш рідний український «об-руч».

Здивувався я страшенно...

Чого, думаю собі, його лиха година сюди притаранила.

Така серйозна зала, такі серйозні слухачі, така поважна ніби мистецька виставка чи що—і... обруч з липової діжки!..

Я аж затремтів.

Дивлюсь я на той обруч, киваю йому:

— Не лизь же, анахтемський, хоч на ест-раду! Прикотився, просеочив якийсь, стань у куточку, й мовчи... Мовчи бо засміють!

Де вам?

Котиться на естраду, стає посеред кону таким ото пустививувсь манером і жарить:

«Ой, лопнув обруч

«Коло діжечки,

«Дівчата ж мої

«Сироїжечки».

Фейлетон

Остап Вишня

Ох! Ох! Ох!

Боже мій, думаю, господи! Пропає!

Ну, думаю, що ж воно далі буде: дивлюсь на залю...

Очі в усіх широко пророзлищувались,—ніхто ж зроду не бачив такого дива, щоб «лопнув обруч коло діжечки»...

Потім почали одне одному всміхатися, підморгувати.

Фізіономії розгублено-здивовані: обруча потули.

Скінчив обруч.

Як залунало по залі:

— Гох! Гох! Гох!

Один панок до мене:

— Же ву прі,—говорить.—Це не з Санд-вичових островів?

— Ні,—кажу. Це з-за Шпіцбергена. Не-давнечко оце Амундсен одкрив... Моржів там ідять, а білими ведмедами закусують...

А на діжках обручі.

— О, майн гот!

— Уй!—кажу.

А по залі:

— Гох! Гох! Гох!

Будить мене жінка:

— Чого ти,—питає,—увісні охкаєш?

— Що таке?

— Та чую, що ти крізь сон все: «Ох! Ох! Ох!».

Боюсь і пер обручів!

Примітна редакції. Сон якийсь проро-чистий. Маємо відомості, що таки справді представник українського вокального мис-тецтва на виставці у Франкфурті на Майні, за програмою уложеною проф. Любимовим, демонстрував, як перд укр. пісні «Ой ло-пнув обруч».

тів про це думати. Ну хіба ж таки можна, щоб рідна донька шовкапилася на його гро-ші. Але його збила з пантелику друга думка:

— Чому це ворожка каже на русьвого ко-роля й на чорняву даму. Потім ще й те. Я вишивав у Пріськи, спав у неї...

Данилові аж страшно було про це думати. Та він вірив ворожкам. Данило яскраво пам'ятує собі картину як у його витягли греші. І сам цьому повірив.

— І це рідна дочка—простогнав.

Голові йому горіла мов у лихоманці. А коли зібрався йти, ворожка дала Данилові «купину», сказавши:

— Поклади її на лівий бік і твоє желаніє сповниться.

Вийшовши від ворожки, Данило довго не вагався. Прямо пішов до Пріськи з твердим наміром повернути свої гроші. Пріська на той раз була одна. Вона зустріла Данила турботна, сумна й задумана. Данило, не дивлячись у вічі, почав:

— Ти, Прісю, таки віддай мені гроші.

Коли б хтось Пріську гешнув кілком по голові, то й тоді б вона більше розуміла, що коїться навколо, ніж тепер. Разом образа й здивування боліше стиснули їй серце.

— Та чи ви ж і справді, тату, думаєте на мене?

Данило мовчав, похмуро дивлячись на пі-логу. Вся його постать була повна рішучо-

сти й упевненості. Пріська не впізнавала батька. Такий страшний. Гостра образа ви-давала слюзи. Пріська плакала. А Данило морщився й моргав вусом, наче хотів, щоб ті слюзи не дошкулили йому. Слова ворож-ки «гроші взяла чорнява дама» цвяхом застряли йому в голові. Пріщини слюзи тільки його дратували.

— Ти не плач, а віддай мені гроші—по-грозливо блиснув очима.

Пріська випросталася.

— Чи ви здуріли?

Данило затрусився. Злість росперла йому груди й застряла словами в горлі.

— Так я ще й здурів? А-а-а... Віддай же, злодюга мої гроші, бо задую.

Зі страшним, посинілим від злості облич-чям, бризкаючи сливою, він кинувся до Пріськи й ухватив її за горло. Вона хотіла крикнути, але Данило мов обцепами да-вив її жилими руками й кричав:

— Віддаєш, надлюдо гроші? Віддаєш?

Але враз почув як за штаними щось по-сущулось, мов мушкетом пробігло аж до ко-лін. Кинувши Пріську мацнув рукою. Здиво-ваний витяг хустку й розгорнув з витріще-ними мов у божевільного очима. Там були за-вернуті носовікі черв'яки.

— От дурак п'яний,—промурмотів сором-ливо, виходячи з хати,—А все та горілка...

Вивчення бібліотек УСРР

Бібліотека є наймогутніший, наймасовіший засіб культурно-політичного виховання мас. То й не дивно, що справа бібліотечна що-раз частіше стає в центрі уваги наших громадських культурно-освітніх організацій та державних органів.

Уже останніми часами НКО опублікував об'їжний лист «До всіх Державних бібліотек, Окружних бібліотек, Ректорів ВУЗ'ів, Окрпрофрад, ОкрПО»,¹⁾ де ставить питання про потребу «проробити в наступнім академічнім році з остаточною повнотою питання про бібліотечну справу на Україні, а саме: системі бібліотечного будівництва в загальній системі Народньої Освіти, типізацію бібліотек, їхню цілеву установку, їхнє комплектування, методику роботи то-що».

Трудно сказати у якій мірі пощастить опрацювати ці питання «в наступнім академічнім році» з остаточною повнотою. Нам здається, що це є справа багатьох «наступніх років»; це особливо стосується до останнього пункту методики бібліотечної роботи. Форми керівництва читачем і вивчення його інтересів і запитів, координація з наслідками цього вивчення всієї нашої книжково-видавничої справи, — усі ці питання перебувають ще в стадії початкового розроблення. Розв'язати їх пощастить у процесі упертої роботи спільному фронтові згаданих в об'їжнику офіційних установ з широким активом бібліотечників, з відповідними науковими установами — педагогічними, книгознавчими то-що. Перед НКО постає завдання уніфікувати увесь той досвід, що його здобули вони в процесі своєї роботи — теоретичної й практичної — над питаннями бібліотечного будівництва.

II.

Кабінет навчання книги й читача при Науково-Дослідчому Інституті Книгознавства, що його зорганізовано приблизно перед роком²⁾, будучи план своєї роботи, визнає за принципово-обов'язкове для себе не обмежуватися з самого початку вузько-теоретичною роботою і стати на шлях практичної допомоги бібліотечному будівництву на Україні. Він опинився перед завданням дослідити, в якому стані перебуває тепер робота з читачем й методика бібліотечної роботи взагалі і зорганізувати збирання матеріалів про масового читача, що лягли б в основу практичного розроблення бібліотечних питань, створивши постійний численний кадр активних співробітників, на яких у цій роботі можна було б спертися.

Питання про те, як це завдання виконати на практиці, обмірковувано в кабінеті досить довго. Кінець кінцем за найдоцільніший засіб до цього визнано засіб анкетний. Так повстала в кабінеті думка про Всеукраїнське анкетне обстеження бібліотек у частині їхньої роботи з читачем. Обстеження доручено спеціальній комісії, що складалася з товаришів: Д. Балани, А. Вясицького, К. Довганя, В. Іванушкина, Г. Марголіної, Ю. Меженка, Н. Філідової. Ухвалою охопити обстеженням усі чисто бібліотечні УСРР найрізніших типів, вважаючи за бібліотеку кожну книжкову збірку книг, що є в громадському користуванні і має не менше, як сто книг.

III.

В остаточній редакції анкета мала 14 пунктів з багатьма підрубками.

Пункти 1—7 мають характер офіційний. Тут поставлені питання про тип і загальний стан бібліотеки, про штати її, бюджет, технічні умови роботи, книжний склад, про відвідувачів, форми обліку роботи і т. д. Відповідь на кожне з цих питань докладно зрештовано в доданих до анкети «Поясненнях».

З пункту 8-го починається спеціальна частина анкети, присвячена методиці вивчення книги й читача, керівництва читанням то-що. До цієї частини свідомо ніяких широких інструктивних зауважень не подано: тут, як найбільше мала виявитися самодіяльність й самостійна орієнтація самого бібліотечника. Відповіді на ці пункти він мав подавати на окремих аркушах.

¹⁾ Випуск НКО УСРР № 30—31, стор. 29.
²⁾ Див. про це нашу статтю «Культура й побут» № 40; 3 жовтня 1926 р.

IV.

Поруч із розробленням анкети провадилася велика підготовча робота організаційна. Справа була досить складна: треба було поширити анкети між тисячами бібліотек УСРР.

Роспочалося майже шірівне листування з найрізнішими установами: НКО й ОкрНО, ВУРС й ОРПС, ПУВО Дор. і Учкрпрофспілками, відділами Освіти залізниць і т. д. Це листування взагалі може стати за багатий матеріал для характеристики роботи різних наших культ-політ-освітніх організацій. Цікаве те, що на нашу просьбу «надіслати повного списку всіх бібліотек, що є у вашому віданні, зазначивши точно їхні поштові адреси» — здається, таку ясну й недвозначну, — відповіді надіслано найрізніших типів. З усіх ОкрНО, прикладом, тільки деякі виклали нашу просьбу точно. Інші, складаючи списки, обмежилися тільки місцевими бібліотеками й Райсельбудами, нижче від них не спускаючися. Інші, знову, щоб не морочити собі голови, надіслали нам реєстр всіх зазначених пунктів округу: є, мовляв, село, то й хата-читальня знайдеться; а в кожній хаті-читальні й бібліотека мусить бути. Виподило, отже, що в кожному районі такої округи є 20—40 бібліотек. Вінницька ОкрНО й Глухівська ОРПС зробили ще простіше: обидві написали нам, що вони взагалі не знають, які бібліотеки є в них, скільки їх і де саме.

Зрозуміло, отже, чому відомості, що їх добув кабінет наслідком шірівного листування, були дуже строкаті: заподто короткі що до одних округ, й чадто «повні», що до других.

Проте, після довгої перевірки, зі ставленням списків й нагадувань кабінетові пощастило створити велику картотеку — єдиного на Україні адресного бібліотечного покажчика, що матиме, після остаточної впорядкування, щось із десяти тисяч назв. Ця картотека незалежно від обстеження і його наслідків уявляє собою величезну самостійну цінність; є навіть думка створити з неї, як що дозволить обставини, спеціальне постійне реєстраційно-облікове бібліотечне бюро.

V.

Анкети почато розсилати 21-го квітня. Усі бібліотеки міські, а також бібліотеки робітничі-профспілкові на периферії одержували анкети від кабінету безпосередньо і йому так само мали їх повертати. Інакше стояла справа з бібліотеками при Сельбудах, хатах-читальнях та Сельтрудшколах. Не маючи про них вичерпних адресових матеріалів, кабінет за операційно-контрольну базу що до них обрав Райінспектуру Політосвіти. Райполітінспектура, одержувачи від нас паку анкет, мала поширити їх по своїх селах, простежити за заповненням і, зібравши анкети, повернути їх Кабінетові.

Рівночасно з розсиланням переведено шіроку інформаційно-агітаційну кампанію в пресі. Відозви, комісії в справі обстеження «До всіх бібліотечних і політосвітніх робітників УСРР» розіслано по редакціях 50-х газет і журналів України. На превеликий жаль не всі з них зважили належно значіння розпочатої роботи; надрукували наші відозви не більше, як 15 газет і журналів.

На 10 травня всі анкети розіслано, щоб-то закінчено всю організаційно-підготовчу стадію обстеження. Кабінетові залишалося спокійно чекати на наслідки своєї шірівної роботи.

VI.

Але досить хутко виявилось, що заспокоюватися було б надто передчасно. Адже треба було ще анкети одержати, а це вже залежало не від кабінету, а виключно від свідомості Політосвітніх і бібліотечних робітників на місцях. І от — маємо сумні цифри: хоч офіційний термін обстеження призначено було на 25 травня, хоч минуло відтоді вже по-над три місяці, проте, на 5 вересня кабінет одержав над силу 25% розісланих анкет.

На першому місці стоять тут бібліотеки Політосвітні — периферійні: з 625 районів УСРР більш-менш повні відповіді одержано від 250. Далі йдуть бібліотеки шкільні; не вважаючи на те, що анкету вони одержали наприкінці учбового року підчас іспитової метушні й перед кінцем літньої перерви, відповідей від них ми вже дістали чимало. Мож-

на сподіватися, що з початком цього академічного року анкети повернуть всі школи, що з різних причин запізнилися.

Ділеко гірше стоїть справа з бібліотеками робітничими-профспілковими. Тут процес повернутих анкет є загрозливо-низький. За причину цього треба вважати не тільки період літніх відпусток, а й неповну налагодженість у стосунках між ВУРС та НКО. Був навіть час, коли ВУРС зовсім заборонила нам переводити обстеження профспілкових бібліотек. Тепер це непорозуміння зліквідовано. Усі Окрпрофради дістали об'їжника, де роз'яснено справжнє значіння нашого обстеження й підкреслено «бажаність їхнього співробітництва з кабінетом». Можна сподіватися, що з кінцем літнього періоду анкети від профспілкових бібліотек почнуть припливати до кабінету швидшим темпом, ніж це було досі.

VII.

Уже побіжно, поверхово ознайомившись з одержаними анкетами, можна сказати, як багато дадуть вони для справи вивчення бібліотек України. Правда, маємо в них відповіді різною мірою сумнішні, тому й різної вартості. Правда, часами окремі не досить кваліфіковані робітники, мало розуміючи де-які питання, давали на них відповіді неправдиві й недоречні. Проте, по-за всім цим, уже зібрані анкети становлять невичерпане джерело матеріалів для вивчення бібліотечної роботи на Україні — методики керування читачами, їхніх інтересів, для вивчення книжкового фонду бібліотек, особового складу співробітників і т. д.

Крім того, вже тепер можна сказати, що сподіванка кабінету створила навколо себе ядро активних низових робітників, ця сподіванка не є марна: з усього числа одержаних анкет не менше, як 500 товаришів відповіли позитивно на питання, щоб-то висловили згоду активно допомагати кабінетові, надсилаючи йому матеріали про читачів, виконуючи окремі доручення то-що. Із них не менше, як 100 виявили відповідну кваліфікацію, щоб стати постійними співробітниками кабінету. Закінчивши обстеження кабінет матиме навколо себе цілу армію бібкорів. Вони допоможуть йому налагодити збирання матеріалів, створити фонд для майбутніх узагальнень й індуктивних висновків; вони допоможуть йому випробувати й перевірити на практиці окремі методичні системи, вивчати масовий попит і масові реакції на дану книгу — і т. д. Це має бути ідеальна, ще не бачена досі форма наукової роботи, коли наукова лабораторія через передаткові ланки — низових співробітників на місцях — буде реально зв'язком сполучатися з живими масами.

VIII.

Перед кабінетом стоїть конкретне завдання — невідмінно, за всяку ціну зібрати розіслані анкети. Попередній досвід показав, що далеко легше анкету виробити, виготовити й розіслати, ніж її дістати назад. Можливо, що доведеться перевести ще цілу кампанію нагадувань; не одного разу, певне, доведеться вдатися до різних органів з проською розбуркати де-які сонні кути й примусити де-кого повітяти наші анкети з заперошених шаф. Кабінет вирішив ужити всіх заходів, напружити всі зусилля, щоб розпочату справу обстеження довести до краю.

Розуміється, цього він не зможе зробити, як-що тільки на поміч йому не стануть всі свідомі політосвітні й бібліотечні робітники республіки.

Кабінет звертається до них з закликом:

Товариші, що досі нам анкет не повернули, швидко заповнюйте їх й повертайте!

Товариші, що з якихось причин нашої анкети не одержали, сповістіть нас про це негайно (Київ, Пушкінська, 8). Ми Вам її надішлемо.

Справа обстеження бібліотек України у частині їхньої роботи з читачем має величезне культурно-наукове значіння; усі повинні допомогти нам довершити її.

КОСТЬ ДОВГАНЬ.

Бібліографія. Нові видання

ТРАУГАТ ЛЕМАН. Чорне авто. Роман з німецької сучасності. Авторизований переклад з німецької мови М. Ільтичної. «Український Робітник», Харків, 1927 р., стор. 224. Ц. 1 крб. 15 коп.

«Чорне авто», роман з німецької сучасності, як зазначає сам автор на титульній сторінці. Але чи не визначає ця ж сама сторінка і характеру цього роману, його стилю, його художніх засобів? Хіба «Чорне авто» не нагадує своєю назвою повістей і оповідань Кнана Дойля, або інших творів приключенського характеру, що набули чільне місце у західній літературі? Звичайно нагадує. Годі досвідченому читачеві прочитати назву роману й побачити відповідний рисунок на обкладинці, як він скаже: а це приключенський роман. І звичайно він, а ні скільки не помилюся, бо «Чорне авто» побудовано за всіма правилами літератури цього жанру. В таких романах, не знайти цілої картини розвитку виображуваних подій, немає повного окреслення характерів дієвих осіб, ні виявлення тих причин, що вплинули на характер, на психіку, нарешті. Тут переважно подається дія, рух, несподівані пригоди і зустрічі незвичайна обстановка, таємничі звинувачення людей і т. ін.

Так само і в даному разі, в цьому рецензованому романі. Темна ніч. Хмари затягли небо, сіє безперестанку дощ. І серед нічної тиші мчить околицями Берліну авто. Чорне авто. Скажено гонить, поспішає. Це чорне авто належить німецьким фашистам, бойовикам. Оберлейтенант Густав фон-Занден, Фрідріх Фельбош—фабрикантів син, золотий принц «цей вилизаний, випресований, парфумований і підфарбований соляк, що ніколи не знав, що зветься роботою», ще двоє дегенератів і венгерська авантюристка «пані баронеса Сентівані»,—що гоняться за грішми й пригодами. Отже банда з доручення фашистської організації час від часу вночі робить нальоти на тих, хто стоїть на їхній дорозі, розчарувався у їхній політиці, хто являється їхніми політичними ворогами, банда забирає їх із собою, а згодом їх шукають забитими. Ці таємні вбивства прихильники фашизму використовують в своїх інтересах. У фашистській пресі роблять наклепи на комуністів. Поліція й суд потуркують цьому. Лише комуністи борються з фашистами. Адвокат Бірнбаума і кілька інших товаришів вживають з своєї сторони заходів щоб викрити «Чорне авто». На цьому ґрунті будеться ціла низка сюжетних зв'язок і цікавих загострено приключенських пригод. Сюжети ускладнюються іще зрадою «пані баронеси», що вирішила помститись фашистам за вбивство її приятеля. Роман закінчується перемогою Бірнбаума, до рук якого попадають нарешті цікаві фашистські документи.

Роман, як приключенський написано цікаво. Автор добре володіє «секретами» писання цих романів, вмів загострити увагу читача по пригодах. З боку ідеологічного—це один із небагатьох романів приключенського стилю, пройнятих нашою ідеологією. Тому цілком слушно, що видавництво «Український Робітник» випустило його у світ. Він матиме свого читача. Переклад зроблено в цілому добре, він читається легко. Є лише в одному місці трохи невдалий вираз. «Січе дощ, він холодний вітер, деручи на шматки хмари». Тут би здавалось замість деручи, краще було вжити слово—розриваючи на шматки хмари. Але це ж, звичайно дрібничка, яка подібнується в оригіналах навіть найвидатніших художників.

М. Г.

П. РУЛІН. «Український театральний музей». Вид. Укр. Акад. Наук. 1927 р.

Ця коротенька брошура П. Г. Руліна—в по суті декларація новоутвореного театального музею. Питання про театральний музей на Україні порушувалося вже не раз у театральних містечкових колах та пресі. Потреба в такому науковому закладі давно назріла. Театральний музей кінце потрібний для роботи професійного театру і для масової драматичної роботи в установах Політосвіти; а найгостріше браку його почувався в наших театральних школах.

Отже, природно, що увага до того, як буде складено цей осередок театальної культури на Україні у відповідних колах має бути пильною.

З цієї точки погляду ми й розглядаємо дану книжечку. Автор брошури визначив у стислому вигляді основні завдання музею і подав схему його організації. Цілком вірно на нашу думку визначено ідею цієї наукової установи, власне досвідної лабораторії для режисера, актора, художника і т. ін.

Цю ідею музею передало Театральне Об'єднання «Березіль», де утворилася перша збірка—основа музею.

Не спиняючись на всіх питаннях, що зачеплено у плані організації театального музею, спиняємось лише на основних.

На ст. ст. 17—18 автор підсумовує завдання музею й подає таку схему розподілу його на відділи:

I. Український народний театр—вертеп з відповідними паралелями з руського, польського та інших театрів.

II. Релігійний театр українського середньовіччя.

III. Чужоземна театральна культура на Україні (з початку XIX в. до 1927 р.)—насамперед руська та польська; паростки єврейського театру. Гастрольори.

IV. Український театр підготовчої доби—від «Наталки Полтавки» до 1881 р.

V. Український «побутовий» театр—1881—1917 рр., як на Україні так і поза її межами.

VI. Театр з часів революції. Матеріал тут розташовуватиметься по таких відділах:

а) Театри українські на Україні—по окремих театральних закладах.

б) Театри українські поза межами України.

в) Театри нацменшостів та гастрольорів на Україні.

г) Театральна освіта на Україні.

VII. Театр у Галичині.

VIII. Еволюція театального будинку та його деталей у світовому масштабі.

Нам здається, що тут межі театального музею звужено. Для єдиного на Україні театального музею необхідно, щоб він міг дати картину театальної культури в цілому, а саме кінце потрібно представити еволюцію театру в світовому масштабі, а не лише еволюцію театального будинку та його деталей. На фоні такого відділу краще, виразніше стане для робітників театру процес розвитку українського театру, що його виявлення є основним завданням музею. Цей відділ можна було б представити переважно в копіях та репродукціях.

Разом слід було б представити знов таки в типових зразках сучасний театр Сходу та капіталістичних країн Європи та Америки. Цей розділ можна сполучити в один відділ з розділом еволюції світового театру. Про те, яке це має значіння для театальної практики свідчить хоча б той факт, що передові театри радянського Союзу (у нас «Березіль», в РСФРР театр Мерхольда), дуже широко використовують театральні форми як минулого так і сучасного театру різних країн і народів. Музей має допомогти цьому процесові поширення і абстрахення у нас театальної культури.

Другим таким важливим розділом могла б стати збірка матеріалів про зародки театру в народній прі та обрядах на Україні. Хоча ця масова театральна творчість у нас не переросла органічно у вищі театральні форми (вони були запозичені більш менш готовими з Заходу), але деякі елементи її ввійшли, а головне можуть увійти в театральну практику.

Але помімо цього самостійний відділ, що представляє масову народну творчість в галузі театру, кінце необхідний в музеї для того, щоб театральна культура на Україні була виявлена в цілому, а не частково.

Останній розділ, що ми вважаємо за необхідне мати в музею—це театр для дітей.

Це нова важлива ділянка в процесі соціального виховання дітей і ми гадаємо, що виключити її з загального комплексу театальної культури ніяк не можна. Цей розділ, звичайно, може бути і мусить бути широко представлений в педагогічному музею, але для загального театального музею він також необхідний.

От в основному те завдання що стоїть перед Українським Театральним Музеєм.

П. Горбенко.

П'ять років роботи

(Театр ім. Заньковецької).

П'ять років тому—15 вересня (ст. стилю, 1922 року в Кієві розпочав свою роботу театр імени Заньковецької.

1922-й рік—це дата в історії розвитку українського театру, це рік народження театру «Березіла»,—що прокладав шлях для нового революційного театру. І от саме тоді, коли спинався на ноги лівий, молодий театр «Березіль»—група артистів, з тих, що не поділяли тодішнього «захоплення лівими течіями»—утворила в Кієві театр ім. Заньковецької. Це були артисти побутового, народного театру; від Садовського, Саксаганського... Основоположниками театру були небіжчик Олександр Корольчук і Борис Романицький—що працює і зараз у заньківчан, як художній керівник театру. Театр, що правда, ясної художньої установки тоді ще не мав, бо в його склад увійшли поруч із театральними акторами і низка халтурщиків.

Влітку 1923 року театр гастролює в Чернігові, виставляючи між іншим і заявлені п'єси, як от «Циганка Ааз», «Вечорниці» і т. д. проте матеріальний успіх певний тут був.

З Чернігова заньківчане подорожували в Ромни, Крюків, Кремінчук, Черкаси, Херсон, Миколаїв. Підчас подорожей усі ці халтурщики відсіялись з театру, утворився творчий, продуктивний колектив. На початку 1925 року його було удержавлено, з місцем перебування у м. Дніпропетровському. Вм. Запоріжжі, де були заньківчане на гастролях, од тифу помер Олександр Корольчук, організатор і керівник цього театру, що його потім замінив Романицький. Сезон 1925-1926, а також 1926-1927 року театр провів у Дніпропетровським, як постійний театр УПО. Весною й літом театр з повним успіхом працював у Запоріжжі, Херсоні, Миколаєві, Зінов'євську, Кременчуці, Крюкові—на гастролях. Нарешті наступний осінній сезон розпочинає в Полтаві.

Перебуваючи на гастролях, театр давав цілу низку вистав, спеціально для робітництва (у Миколаєві, Крюкові і Дніпропетровським і мав успіх як художній так і матеріальний).

Особливо театр зміцнів у сезон 1926 року зі вступом до театру режисера О. Загарова, художника-режисера І. Крити і артиста—постановщика Д. Корчаковського.

За останній час театр у своєму керівництві змінив знову зазнав змін. Названа вище група вийшла з театру і вся режисерська робота лягла на одного режисера. Романицького.

Чимало роботи приклали у заньківчан композитор Михайло Бак і балерина Марія Явір—зав. хореографічною частиною театру...

Театр має у своєму репертуарі досить великий кадр підготовлених п'єс, дисциплінований артистичний склад, що в цілому дає добрий авсамбл'є. І можна сподіватись, що театр у подальшій роботі в Полтаві буде проводити лінійну дальшого художнього піднесення й соціального виявлення себе, як театру радянського.

Я. Л.

Музично-видавнича хроніка

Муз. т-во ім. Лесотвича видрукувало і відпускає по замовленнях із складу т-ва (Київ, вул. Раковського, 15), поголосинки до 69-ти хорових творів, що з них 58 творів українських композиторів—Козницького, Кошиця, Леонтовича, Лисенка, Сеніці, Стеценка, Ступницького, Топольницького й Ревуцького, з білоруські пісні в обробці Прохорова й Никольського, з творів руських авторів—Гречанинова й Орлова, 2—хори єврейського композитора Львова і з хори грузинського композитора Палієва.

Готується до друку поголосинки до творів Ревуцького, Лисенка, Стеценка, Шумана, Альта, Фейта й ін. Ціна за комплект (4 партії) від 6 до 20 коп.

Книгоспілка вслід за виданням 3-х ювілейних зопитів пісень Бетховена та 2-х зопитів дуєтів Лисенка видала 6-ий зопит «Музичної бібліотеки»—«Козацькі пісні», вип. I-ий на один голос з ф-п. Незабаром виходить з друку й II-ий випуск «Козацьких пісень» (зопит 7-ий «Муз. бібл.»). У друковій ж 8-ий зопит «Муз. бібліотеки»—«Галицькі пісні», на один голос з ф-п. в обробці Л. Ревуцького. Редакція, статті й примітки в усіх зопитах Дніпра Ревуцького.

ХРОНІКА

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА ДО 10-х РОКОВИХ ЖОВТНЯ

Муз. т-во ім. Леонтовича видрукувало по-голосники до хорових творів, рекомендованих т-вом до Жовтневих свят, а саме: «Інтернаціонал» (в ред. ПУР'у), «Пісня борні» Анцева, «Анчар» Аренського, «12 косарів» та «Як упав же він» Богуславського, «Варшав'янка» та «Трапоз червоний» Вериківського, «Греми» й «Комсомольська» Верховинця, «Вперед, народ!» йди Верьовки, «Жалібний марш» Преображенського, «На барикади» Смеркаліна, «Гей, на весла» Яциневича, «Реквієм» Черепніна, «Шарманка» й «Дубишча» Чеснокова.

Під головуванням композитора М. Радзівського т-вом складено редакційну комісію для вироблення єдиної редакції «Заповіту», в якій і буде видруковано «Заповіт» до Жовтневих свят.

До 10-тиріччя Жовтня т-во видає художній альбом з портретами й фотографіями українських композиторів, учених, музик, хорових та музичних організацій УСРР, то що. В альбомі буде подано й біографічний матеріал, а також матеріал звітний й статистичного характеру що до діяльності т-ва та його закладів за весь час існування.

Київське Музичне Підприємство до 10-х років Жовтня видає: «Піонерський збірник пісень», складений членами Київської Композиторської Майстерні т-ва ім. Леонтовича, «Історію музики в марківському освітленні» Чеснокова, два солопівки й один хоровий твір.

До приїзду Анрі Барбюса на Україну. Українська Академія Наук звернулася до Анрі Барбюса з запрошенням відвідати Київ і прочитати лекцію про сучасну французьку літературу. З аналогічним запрошенням до Анрі Барбюса звернулася Київська філія ВУСР'у.

Закінчилися розкопки в Ольвії. Всього зареєстровано до 2 тис. різних речей, серед яких особливо цікаві юнічний чорнофігурний і червонофігурний посуд.

В майстерні скульптора Кавалерідзе. Скульптор Кавалерідзе працює зараз в своїй майстерні під Харковом (біля станції Хвильника) над проектом пам'ятника Шевченкові в Каневі — на конкурс оповіщений Наркомосом.

В майстерні Кавалерідзе багато цікавих робіт за останні роки: портрети Шалініна, Костя Котка, Марьяненка в ролі Гюґо, артистки Горанкової, а також кілька проєктів пам'ятників. З останніх особливо цікавий проєкт конструктивного пам'ятника-клуба Леніну для Кам'янського, в якому буде розміщено театр-кіно, радіо і інші, проєкт пам'ятника подій під Перекопом, а також проєкт присвячений Дніпрелестану, де автор хоче виобразити дикі поєди старих дніпровських порогів і Прометея, що утворить царство нової краси.

УКРАЇНСЬКІ ЛІТЕРАТУРНО-ХОУДОЖНІ ЖУРНАЛИ.

Літературне життя за останні роки в зв'язку із загальним культурним піднесенням країни набрало енергійного темпу розвитку. Про це говорить зокрема існування в даний час цілої низки літературних журналів. Ще недалекий час, 2—3 роки тому, коли виходило у світ лише 2 журнали з цієї галузі, а на сьогодні їх маємо вже низку, а саме:

Червоний Шлях. Літературно-науковий і громадсько-політичний журнал. Виходить у Харкові з 1923 р. щомісячно, розміром у 18 аркушів. Видає ДВУ. Друкується черговий № 9 (за вересень 1927 р.). Ціна окремого номера 1 крб. 50 коп.

Життя і революція. Щомісячний журнал громадського життя, літератури й науки. Виходить у Києві з 1925 р. розміром 7—8 аркушів. Незабаром вийде з друку черговий № 9, за вересень місяць 1927 р. Ціна окремого номера—70 коп.

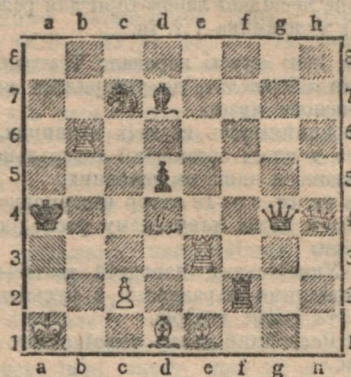
Валіте. Літературно-художній і критичний журнал. Виходить раз на два місяці у Хар-

Шахи й шашки

За редакцією І. Л. Янушпольського

№ 35. 24 вересня 1927 року.

Задача № 35. Г. Нитгельта.

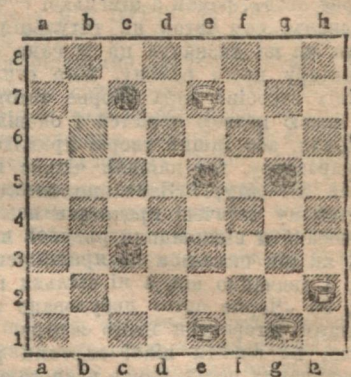

Білі—Кр а1 Ф h4 Т b6, e3 С d1, e1 п. c2 (7)

Чорні—Кр а4 Ф g4 Т f2 С d7 К c7 п. d5 . (6)

Мат за 2 ходи.

Етюд № 33. Л. Рубінчина.

Білі—шашки e1, c7, g1, h2 7. (4)

Чорні—шашки c3, c7, e5, g5 4

Білі виграють.

Партія № 24. Французька.

1-ша партія матчу, відіграно 15-го вересня у Буенос-Айресі.

Білі—Х. Р. Капабланка.

Чорні—А. А. Альохін.

1. e2—e4

e7—e6

2. d2—d4

d7—d5

3. К b1—c3

С f8—b4

4. e4 : d5

e6 : d5

5. С f1—d3

К b8—c6

6. К g1—e2

К g8—e7

7. 0—0

С c8—f5

8. С d3 : f5

К c7 : f5

9. Ф d1—d3

Ф d8—d7

10. К c3—d1

0 0

11. К d1—e3

К f5 : e3

12. С c1 : e3

Т f8—c8

13. К e2—f4

С b4—d6

14. Т f1—e1?

К c6—b4!

15. Ф d3—b3

Ф d7—f5

16. Т a1—c1

К b1 : c2

17. Т c1 : c2!

Ф f5 : f4!

18. g2—g3

Ф f4—f5

19. Т c2—e2

b7—b5

20. Ф b3—b5

h7—h5

21. h2—h4

Т e8—c4

22. С e3—d2?

Т e4 : d4

23. С d2—c3

Т d5—d3!

24. С c3—e5

Т a—d8

25. С e5 : d6

Т d8 : d6

26. Т e2—c5

Ф f5—f3

27. Т e5 : h5

Ф f3 : h5?

28. Т e1—e8+

Кр g8—h7

29. Ф b5 : d3+

Ф h5—g6

30. Ф d3—d1

Т d6—e6

31. Т e8—a8

Т e6—e5

32. Т a8 : a7

c7—c5

33. Т a7—d7

Ф g6—e6

34. Ф d1—d3+

g7—g6

35. Т d7—d8

d5—d4

36. a2—a4

Т e5—e1+

37. Кр g1—f2

Ф e6—c6+

38. f2—f3

Т e1—e3

39. Ф d3—d1

Ф c6—e6

40. g3—g4

Т e3—e2+

41. Кр g2—h3

Ф e6—e3

42. Ф d1—h1

Ф e3—f4

43. h4—h5

Т e2—f2!

Білі здалися.

1) Після 17. Ф b3 : c2 чорні відповідають 17... Ф f5 : c2 18. Т c1 : c2 С d6 : f4 і в них немає пішака більше.

2) Білі віддають 2-го пішака, щоб заплутувати гру.

3) На 27... Т d6—e6 білі дають мат за 2 ходи: 28. Ф b5—e8!+ Т e6 : e8 29. Т e1 : e6 X.

4) Після цього ходу у білих нема ніякої оборони.

Це перша партія, що Альохін виграв у Капабланки.

Хроніка.

Матч між Альохіном і Капабланкою, на звання «чемпіону світу» грається на ставку в 10.000 доларів, що пожертвували аргентинські аматори. Переможцем вважається, хто першим виграє 6 партій.

кові, розміром 13—14 аркушів. Видає Вільна Академія Пролетарської Літератури. Недавно вийшла книжка 4 цього журналу. Готується чергова книжка п'ята (за вересень—жовтень). Ціна окремого номера—1 крб.

Гарт. Літературно-художній і критичний журнал, орган Всеукраїнської спілки пролетарських письменників. Журнал виходить у Харкові, один раз на 2 місяці, розміром 9 аркушів. Недавно вийшов № 2—3 журналу. Ціна окремого номера—75 коп.

Молодія. Літературно-мистецький і громадсько-політичний журнал. Орган ЦК ЛКСМУ. Виходить у Харкові щомісячно. Розмір 6½—7 аркушів. Незабаром вийде черговий № 9 на вересень місяць. Ціна окремого №—50 коп.

«Плужанин». Літературно-художній і критичний місячник спілки селянських письменників Плуг. Виходить у Харкові розміром 5 аркушів. Видає ДВУ. Ціна № 50 коп. Друкується черговий № за вересень 1927 року.

Зоря. Літературно-художній журнал. Виходить у Дніпропетровському щомісячно, розмір 2 друк. аркуш. Видає газета «Звезда».

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО «РУХ» В 1927—28 РОЦІ.

Протягом наступного 1927—28 господарського року, кооперативне видавництво «Рух» намічає видати 100 назв різних творів на 620 аркушів, з тиражем 520 тис. Будуть і далі видаватися твори Івана Франка, що їх вийде 8 томів. Вийде також 9 томів творів Винниченка, 4 томи творів Чернявського, 6 томів Грінченка, 4 томи Жовтківської, 2 томи Вороного (поезії та збірник театр і драма), і 4 томи творів Хоткевича.

З українознавства 5-м виданням вийде «Хрестоматія» Плевако, а також «Синтаксис» Сулими і на 4 аркуші книжка «Костенка «На родня піснях».

ПОПРАВКА.

У статті В. Рішніченка «По Дніпрових хвилях» (Культура і Побут № 35) в описі сторожової хати надруковано: під шклом вірші руською мовою присвячені Шевченкові і воляжським гуслі, слід читати: два вірші руською мовою присвячені Шевченкові, де агадується і плач Катерини і кобзарські гуслі.